

T 552

het oude land van edingen en omliggende

TIJDSCHRIFT
VAN DE
GEWESTELIJKE KRING
VOOR
OUDHEIDKUNDE, GESCHIEDENIS EN HEEMKUNDE
VAN
ZUID-PAJOTTENLAND

Jaargang VI

Nummer 1

Maart 1978

T 552

JAN VAN RUUSBROEC BIJ DE KARTHUIZERS TE HERNE

door Andries DHOEVE

Het hoeft niet zozeer te verwonderen, dat de geschiedenis van het in 1314 te Herne gestichte Karthuizerklooster, evenals die van zovele middeleeuwse instellingen, vaak aanleiding heeft gegeven tot het ontstaan van allerlei verhalen en legenden. Zo blijft in het Pajottenland, en meer bepaald onder een deel van de bevolking van Herne, de mening verspreid, dat niemand minder dan de grootste Nederlandse mystieker, Jan van Ruusbroec, herhaaldelijk in het klooster der Karthuizers zou hebben vertoefd en er zelfs vijf van zijn belangrijkste werken zou hebben geschreven. Nog onlangs lazen wij in de inleiding van een totnogtoe onuitgegeven studie over de Vlaamse studentenbeweging, dat «*Vanden gheesteliken Tabernakel*» aldaar zou zijn tot stand gekomen.

Wat is nu de waarheid? Het kan geenszins in onze bedoeling liggen hier een volkomen nieuwe, strikt wetenschappelijke bijdrage te leveren tot de reeds onoverzichtelijk groot geworden Ruusbroec-vorsing. Het enige wat ons aanbelangt is het feit dat wij, uit de reeds bekende gegevens en de algemeen aanvaarde wetenswaardigheden in verband met Ruusbroec, precies die punten zullen trachten te belichten waardoor een erf ander uit de volkse verbeelding kan worden rechtgezet en een onderscheid kan worden gemaakt tussen waarheid en verdichtsel.

Jan van Ruusbroec werd naar alle waarschijnlijkheid in het dorp met name Ruisbroek, op 9 km van Brussel aan de weg naar Halle, in 1293 geboren. De datum van zijn overlijden in het klooster te Groenedael, op 88-jarige leeftijd, nl. op 2 december 1381, staat onbetwistbaar vast. Toen hij 11 jaar was, nam hij zijn intrek bij zijn heeroom Jan Hinkaert te Brussel. Hij werd tot priester gewijd in 1317 en aangesteld als kapelaan van de Sint-Goedelekerk. Omstreeks 1336 (maar hier lopen de meningen der Ruusbroec-specialisten nogal uiteen) bestreed hij in woord en geschrift de beruchte Bloemardine, een ketttersgezinde Brusselsese (edel?)-vrouw, die in die jaren niet weinig opspraak verwekte. In 1343 vestigde hij zich, samen met zijn oom Jan Hinkaert en een vriend Vrank van Coudenberg, in het Zoniënwood, in een kluis, welke hertog Jan III van Brabant ter beschikking had gesteld. In 1344 legde hij met zijn gezellen de geloften af overeenkomstig de statuten van de reguliere

-49

Portret van Jan van Ruusbroec. Tekening naar een portret van hem uit de zestiende eeuw.

kanunniken van de H. Augustinus, wat meteen zoveel als het ontstaan van het klooster van Groenendael betekende.

Ruusbroec schreef ten minste elf mystieke tractaten en enkele brieven. Reeds tijdens zijn leven werd hij door de grootsten van zijn tijdgenoten, tot ver buiten de grenzen, geëerd en naar waarde geschat. Vandaag aan de dag zijn zijn geschriften over de gehele beschaafde wereld bekend. Steeds opnieuw vormen zijn leven en werk het onderwerp van studies en vorsingen op het hoogste niveau. Daar hij voor het schrijven van zijn boeken de voorkeur gaf aan de Dietse volkstaal in de plaats van het te dien tijde meestal gebruikte latijn, wordt hij niet ten onrechte beschouwd als een van de grondleggers der Nederlandse taal.

*
* *

Gezien de enorme betekenis van Ruusbroec in de geschiedenis van de West-Europese godsdienstige literatuur kan men best begrijpen dat hij in zijn relatie tot de karthuizermonniken van Herne vrijwel spoedig in een overdreven daglicht werd geplaatst.

Het blijft echter de vraag: in welk opzicht en in welke sfeer moet de vriendschappelijke betrekking tussen de Groenendaelse Godschouwer en de Hernese monniken worden begrepen en gesitueerd?

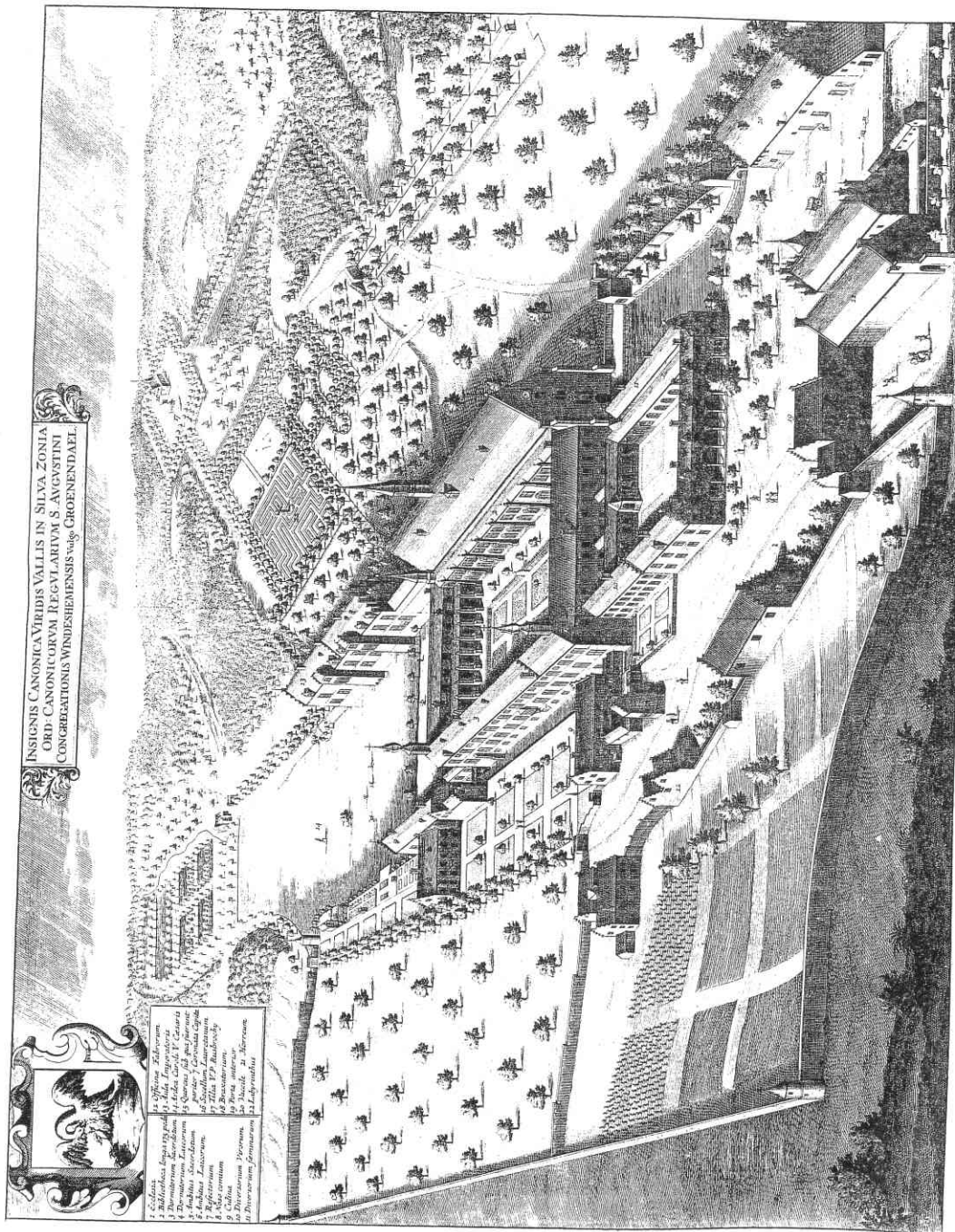
Uit sommige werken van Ruusbroec blijkt duidelijk diens grondige afkeer voor de verzwakking en de toenemende aftakeling van het geloof in een oppervlakkige wereldsgezindheid waardoor talloze orden werden aangetast: «*alle ordenen en alle religien (sijn) ghedaelt van haren beghinne, ende sijn ghelijc der werelt worden*». Vrij dikwijls klaagde hij de decadentie van de geestelijkheid aan en het ligt dan ook voor de hand, dat hij in dit ontmoedigend perspectief slechts één uitkomst zag en resoluut de voorkeur gaf aan het ascetisch georiënteerde, diep gelovige bestaan van die kloosterlingen, die in de mate van het mogelijke elk contact met de wereld verzaakten en zich terugtrokken in een volslagen afzondering op basis van een beschouwend leven: «*de ghene die niet ute en gaen, alse de Sarteroise*», dus vooral de Karthuizers.

Waarom evenwel nu juist die van Herne? Een ex-secretaris van de Groenendaelse prior had, tegen diens wil in, doch met de beste bedoelingen, een kopie «*Van den Rike der Ghelieven*» aan de Karthuis te Herne overgemaakt; daar verwekte het zoveel belangstelling dat men er alles in het werk stelde om zoveel mogelijk van Ruusbroecs werken in bezit te hebben.

Toen de monniken er een drietal bemachtigd hadden, bleek het dat enigen van hen niet helemaal de zin en de juiste betekenis van Ruusbroecs leer begrepen of althans tot de diepere kern van sommige beschouwingen niet konden doordringen. Zij struikelden over duistere of moeilijke passages en besloten derhalve zich rechtstreeks tot Ruusbroec te wenden om uitleg en opheldering te vragen. Zij schreven een brief waarin ze hem uitnodigden om naar Herne te komen en ontvingen spoedig daarop een gunstig antwoord. Inderdaad: Ruusbroec kwam van Groenendael naar Herne en zou er gedurende een drietal dagen onder de Karthuizermonniken verblijven.

Het hele omstandige verhaal omtrent dit verblijf lezen wij in de «*Prologhe*» van een zekere Broeder Gheraert, die zichzelf noemt: «*van den tSartroysen oerden van onser Vrouwen huys ter Capellen bi Herne*».

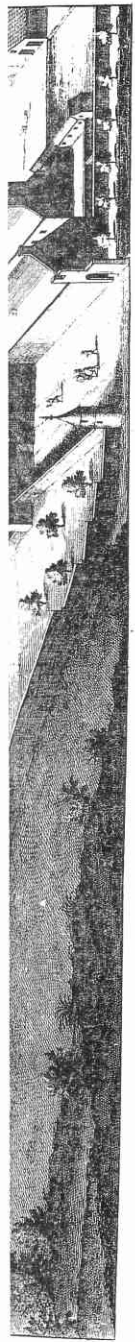
Om elke twijfel omtrent dit verblijf uit de wereld te helpen, achten wij het nuttig Broeder Gheraert zelf aan het woord te laten. Zijn *Prologhe* tot een verzameling van vijf hoogstwaarschijnlijk door hem ge-

Het klooster der Reguliere Augustijnen te Groenendaal (*Le Grand théâtre sacré du duché de Brabant*, I/1, Den Haag, 1732, blz. 318).

kopiee
bronne
van die
van de:
welke
Broede
broec
«I
«broed
«werde
«vonde

(1) De
Ghe
«Zo
briet
den
boek
hem
tiere
beza
satie
houc
de i
mog
beek
ten i
met
wij z
alsof
sprak
Rijk
en z
was
schr
geve
Toer
de b
ande
hoe
in de
Deze
al te
gevo
hij a
stelle
te z
zijn.
houc

kopieerde werken van Ruusbroec is immers een der belangrijkste bronnen omtrent het leven van Ruusbroec en de litteraire geschiedenis van diens geschriften. Het heeft echter geen zin hier de integrale tekst van deze *Prologhe* over te drukken. Wat volgt zijn precies die uittreksels welke rechtstreeks verband houden met Ruusbroecs reis naar Herne. Broeder Gheraert verklaart waarom hij en zijn gezellen zich tot Ruusbroec wendden en vervolgt dan (1):

«Doch soe verboudic mi (verstoutte ik mij) ende enighe van onsen broeders, ende wi senden (wij zonden) tot desen her Jan om verclaert te werden bi sijns selfs spreken van enighen hoghen woerden, die wi vonden in desen boeken; ende sonderlinghe van vele dat hi seit in dat

- (1) De in bovenstaande bijdrage overgenomen passus uit de Prologhe van Broeder Gheraert kan als volgt gelezen worden:

«Zo verstoutte ik mij en enige van onze broeders (met mij), tot deze heer Jan (een brief te zenden) om uit zijn mond opheldering te bekomen van enige moeilijke woorden uit deze boeken, in het bijzonder van vele woorden (passussen) uit dat eerste boek, waar hij spreekt over de Gave van Raad en waarover we struikelden; wij baden hem om tot ons (te willen) komen. En hij kwam vijf mijlen ver te voet uit goedertierenheid, alhoewel het hem pijnlijk viel. Veel stichtelijks was er te schrijven over zijn bezadigd en toch opgewekt voorkomen, over zijn goedhartige en ootmoedige conversatie, over zijn geestelijk uitwendig wezen en over het religieus cachet dat over zijn houding en gehele doen lag. Dit was bijzonder op te merken toen hij met ons vertoefde in het klooster en wij hem vroegen om een geestelijke voordracht van hem te mogen horen; doch hij wou niet spreken als uit zich zelf, maar vertelde enige voorbeelden en haalde enige woorden aan van heilige leraars, waardoor hij ons wou stichten in de liefde tot God en ons versterken in de dienst der heilige Kerk. En toen we met twee of drie afzonderlijk met hem spraken over deze boeken en hem zeiden dat wij ze gekregen hadden en afgeschreven, bleef zijn geest zo ontdaan van ijdele glorie, alsof het ging over boeken die hijzelf niet had geschreven. En als ik hem alleen aansprak over die woorden die staan in het eerste boek dat hij gemaakt had, namelijk het Rijk der Geliefden, en waaraan wij aanstoot namen, antwoordde hij met kalm gemoed en zeide dat hij niet wist dat dit boek verspreid was. Het speet hem dat het openbaar was geworden. Een priester, de heer Jans, notaris, had het ons geleend om het af te schrijven. Hem had hij (Ruusbroec) nochtans verboden het aan anderen door te geven.

Toen ik dit begreep, wou ik hem dit eerste boek, Het Rijk der Geliefden, geven met de bede het mede te nemen. Hij wou het niet aanvaarden. Maar hij zei dat hij een ander boek zou maken waarin hij zou verklaren wat hij met die woorden bedoelde en hoe hij wou dat men ze verstond. En dat heeft hij gedaan, en dat is het laatste boekje in deze reeks van vijf; het begint met de woorden: Die profeet Samuel...».

Deze drie dagen of die tijd dat deze kloosterling in ons midden vertoefde, schenen ons al te kort, want eenieder die met hem sprak of bij hem was, had er geestelijk nut bij gevonden. En als we hem allen te zamen baden om nog langer bij ons te blijven, sprak hij aldus: «Mijn goede broeders, wij moeten boven alle dingen de onderdanigheid stellen. Ik zegde aan mijn heer en prelaat, onze provoost, dat ik meende weerom thuis te zijn tegen een bepaalde dag, en hij gaf mij oorlof tot die dag buiten het klooster te zijn. Ik moet mij derhalve bijtijds op weg begeven om mij aan deze schikking te houden». En dit woord heeft ons allen zeer gesticht».

«ieste boec (Van den Rike der Ghelieven), daer hi spreect vander gave des
«Raets al doer, daer wi ons aen stieten; ende baden hem dat hi wilde tot
«ons comen. Ende hi quam van over «V» grote milen te voet gaen bi
«sijnre goedertierenheit, al wast hem pijnlijc. Daer waren veel religioes-
«heden af te scriven van sinen ripen ende bliden aensiene, van sinen
«goedertieren ende oetmoedighen spreken, van sinen geesteliken uut-
«wendighen wesen, ende van sinen religiosen hebben (houding) in sinen
«habite ende in al sinen doene. Ende sonderlinghe is dat te merken, als
«hi met ons-lieden sat int convente, ende wi hem aenspraken om te
«horen yet gheesteliker reden van sinen hoghen verstande, soe en woude
«hi niet spreken als uut hem selven; mer hi vertrac (vertelde, citeerde)
«enighe exempele ende woerden uten heylighen lereren, daer hi ons
«mede stichten woude in der minnen Gods, ende versterken in den
«dienste der heyligher Kerken. Ende alsoe wi twee, ofte wi drie, hem be-
«siden (afzonderlijk) toespraken van desen boeken, ende wi seiden dat
«wise al bewervet (verworven) ende beschreven hadden, scheen hijs
«(scheen hij des, of daarom) in sinen geest alsoe ledich staende van
«ydelre glorien, alsoe ofte hise nie ghemaect en hadde. Ende als ic allene
«hem aensprac als van dien woerden die int ierste boec staen daer hi
«hadde ghemaect, als in den Rike der Ghelieven, daer wi ons aen
«stieten, antwoerde hi met ghestaden moede, ende seide dat hi niet en
«wiste dat die boec voirt ghecomen waer, ende dat hem leet was dat hi
«gheopenbaert was. Ende het hadde ons heymelic gheleent uut te scriven
«een priester, die her Jans Notarius (kopiïst of secretaris) gheweest had-
«de, dien hi nochtan verboden hadde dat hijs niet voirssetten en soude
«(dat hij des — daarvan — niets bekend maken soude)».

«Als ic dit verstont, soe woude ic hem desen iersten boec van den
«Rike der Ghelieven hebben ghegeven sinen wille mede te doene: ende
«en woude. Mer hi seide, hi soude maken een ander boeck vander ver-
«claringhe hoe hi die woerden meinde, ende hoe hi soude willen dat
«mense verstonde. Ende alsoe dede hi; ende dat is dat leste boeckken van
«desen viven, dat beghint: Die prophete Samuel».

«Dese drie daghen, ofte die tijt dat dese Religiose hier bi ons-lieden
«was, dochte ons al te cort; want elkerlic die met hem sprac, ofte bi hem
«was, mochte yet ghebetert werden. Ende alsoe wi hem ghemeinlic baden
«dat hi langher bi ons bleve, sprac hi al dus: «Mijne goede broedere,
«wi moeten boven alle dinc onderhorich houden. Ic seyde minen here,
«minen prelaet, onse Proefst, dat ic meinde weder thuys te sine tenen
«sekeren ghesetten daghe; ende tote dien tide gaf hi mi oirlof uut te sijn;
«daer bi moet ic mi te tide ten weghe setten, om die onderhoricheit te
«volbringhen». Ende in dit woert waren wi alle wel ghesticht».

*
* *

To
waardig
zelf, de
ben pla
jaartalle
Thans e
genom
O.S.B.
van een
«Boeca
van 69
met ke
uitmaal
helema
werkeli

Zu
van lou

Vo
Hij wa
gaf en
gen. D
dan toc
special
nemen
tekene
Groen
hebbet
voorst
(zand-
door d
die zac
lange e
weg o
orthod

In
Broede
daar v
Duitse
om er
verklai
ghene

Tot daar Broeder Gheraert, die ons in zijn relaas wel is waar merkwaardige inlichtingen verstrekt over de persoonlijkheid van Ruusbroec zelf, doch met geen woord rept over de tijd waarop dit bezoek zou hebben plaats gehad. Veel werd hieromtrent reeds gediscussieerd en allerlei jaartallen, lopende van 1358 tot 1363, werden dan ook vooropgesteld. Thans echter wordt door vele Ruusbroec-specialisten het jaar 1362 aangenomen en zulks dank zij de merkwaardige studie van Dom J. Huyben O.S.B., nl. «*Uit Ruusbroecs Vriendenkring*», waarin hij aan de hand van een vernuftige redenering Ruusbroecs leeftijd bepaalt toen deze het «*Boec der hoechster Waerheit*» voleindde. Ruusbroec zou dan de leeftijd van 69 jaar hebben bereikt en daar Broeder Gheraert in zijn *Prologhe* met kennis van zaken handelt over datzelfde boek, dat overigens deel uitmaakt van de vijf door hem gekopieerde en ingeleide werken, lijkt het helemaal niet uitgesloten dat het vooropgestelde jaartal 1362 met de werkelijkheid overeenstemt.

Zulks verhindert echter niet dat men hierbij enkele bedenkingen van louter menselijke aard kan maken.

Vooraf deze : in 1362 had Ruusbroec de leeftijd bereikt van 69 jaar. Hij was dus reeds een bejaard man toen hij zich op weg naar Herne begaf en de hele afstand, zijnde vijf mijlen (of 30 km.) te voet wou afleggen. Dergelijke prestatie is natuurlijk niet onmogelijk; maar het wordt dan toch een beetje bedenkelijk wanneer wij van die andere Ruusbroec-specialist, pater D.A. Stracke S.J., nog op de koop toe moeten vernemen, dat Ruusbroec last had van stramme knieën. Bovendien betekenen die 30 km. een afstand in vogelvlucht — de verbinding tussen Groenendael en Herne zal in die tijd wel niet in regelrechte lijn gelopen hebben. Wanneer men er dan nog rekening mede houdt in welke onvoorstelbare toestand de middeleeuwse verkeerswegen zich bevonden (zand- en modderkuilen, diepe karresporen, smalle gevaarlijke paden door duistere wouden) dan gaat men er toch enigszins aan twijfelen of die zachtzinnige grijsaard met stramme knieën zomaar op zijn eentje de lange en vermoeiende reis zou hebben ondernomen, en zulks gewoonweg om aan de Karthuizers uitleg te verstrekken omtrent enige onorthodoxe, laat staan ietwat duistere passages uit zijn geschriften.

In tweede instantie vraagt men zich als vanzelfsprekend af waarom Broeder Gheraert zelf de reis naar Groenendael niet ondernomen heeft, daar waar beroemde lieden als Geert Groote uit Nederland, of de Duitse Dominikaan Tauler uit Straatsburg naar Groenendael kwamen om er Ruusbroec te consulteren. Wellicht schuilt het antwoord in de verklaringen van Ruusbroec zelf waar hij de Karthuizers typeert als «*de ghene die niet ute en gaen*», of «*die in beslotene cloestere sijn*». Inder-

daad: de Karthuizers behoorden tot de steeds schaarser wordende kloosterorden die «*harde ufenachtig sijn*» en zich niet buiten de muren van hun gemeenschap verplaatsten. Wellicht heeft de eenvoudige, ootmoedige Ruusbroec die stelregel van zijn vrienden willen eerbiedigen om zelf de tocht naar Herne aan te vangen.

Ten slotte kan men nog dit aanstippen: uitgaande van het in de middeleeuwen zozeer in ere gehouden gastenprincipe zou men misschien tevens de onderstelling kunnen maken, dat de Karthuizers er een van hun vele schatplichtige pachters met kar en paard op uitgestuurd hebben om de grijze Groenendaelse prior af te halen of tegemoet te gaan?

Allerlei gissingen blijven mogelijk. Maar Dom J. Huyben zal waarschijnlijk het dichtst de waarheid benaderen waar hij de mening oppert dat Ruusbroec de reis niet in één dag, doch in twee etappes heeft gedaan. Het argument van Ruusbroec om het verzoek van de Karthuizers, nl. dat hij nog enige dagen langer bij hen zou blijven, van de hand te wijzen, duidt in die richting: «*daer bi moet ic mi te tide ten weghe setten ...*» — ik moet mij bijtijds op weg begeven ...

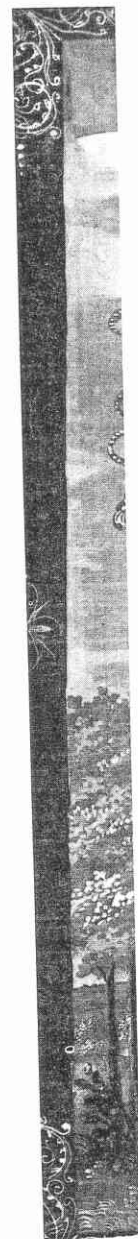
*
* *

Een zeer belangrijke kwestie blijft deze van de identiteit van Broeder Gheraert.

Tot bij het begin van deze eeuw vereenzelvigde men Broeder Gheraert met niemand minder dan Gheraert Naghel, afkomstig uit Delft, die als seculier priester zijn intrede in het klooster te Herne gedaan had en er in 1435 tot prior werd benoemd. In 1437 nam hij echter vanwege zijn gestrengheid voor zichzelf en de medebroeders ontslag en verbleef daarna als eenvoudig monnik tot aan zijn dood, op 1.1.1471, in het klooster.

Vanwaar die verwarring?

Het authentieke handschrift van Broeder Gheraert is zoek geraakt. In de twee kostbaarste Ruusbroec-handschriften, het ene, D, (*Kon. Bibliotheek Brussel* nr. 3416-24), geschreven in 1461, en het andere, G, (*Bibliotheek Rijksuniversiteit Gent* nr. 693), geschreven in 1480, vindt men vooraan de *Prologhe* die Gheraert schreef als inleiding op de hogergevoemde 5 werken. De kopiïst van het handschrift «D» zegt van Gheraert: «*Dit is die prologhe her Gherardus dier wilen prioer was inder oerden van tsartroysen ende die dese boeke vergaderde*». Gheraert wordt hier dus «*prioer*» genoemd. En omdat men in de lijst der prioren van Herne geen andere met dezelfde voornaam vond, werd de auteur van de *Prologhe* tot in 1914 beschouwd als zijnde Gheraert Naghel. Als-

Het kart
de zestie

wordende
n de muren
udige. oot-
aerbiedigen

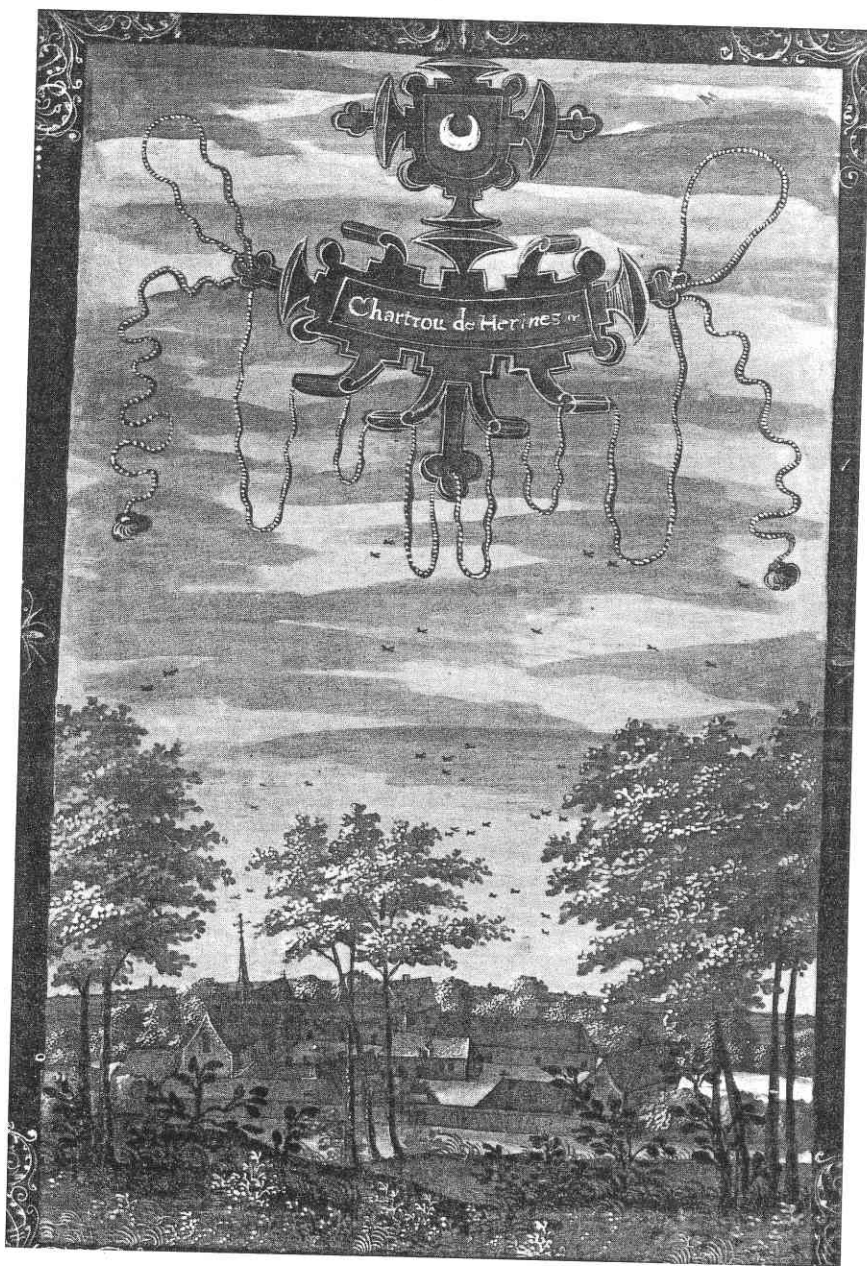
t het in de
men mis-
zers er een
itgestuurd
gemoet te

t zal waar-
ng oppert
heeft ge-
rthuizers,
e hand te
veghe set-

an Broe-

Broeder
nstig uit
erne ge-
ij echter
ntslag en
1471, in

geraakt.
, (Kon.
lere, G,
D, vindt
hoger-
in Ghe-
is inder
heraert
prijoren
auteur
el. Als-

Het kartuizerklooster te Herne, getekend door Adriaan de Montignies op het einde van de zestiende eeuw (Wenen. Nat. Bibliotheek).

of het volstond een prior met name Gherardus, die een eeuw later leefde, tot een van de tijdgenoten en vrienden van Ruusbroec te promoveren!

Het zijn pater L. Reypens S.J. en Paul O'Sheridan (een Gents advocaat van Ierse afkomst, die te Brussel bij het Alg. Rijksarchief werkzaam was), die, zonder van elkander iets af te weten (de eerste in «*Dietsche Warande en Belfort*», 1914, en de tweede in «*La Revue Belge d'Histoire*», 1914), als het ware tegelijkertijd tot de conclusie kwamen dat Broeder Gheraert niemand anders kon zijn dan Gerardus de Sanctis of Gerard van Santen.

Over het leven van die Gerardus de Sanctis, van wie men thans algemeen aanneemt dat hij de schrijver van de *Prologhe* is, is slechts bitter weinig gekend. De meeste, zij het nog zeer luttele gegevens, vindt men in de «*Chronique de la Chartreuse de la Chapelle à Hérimnes-lez-Engbien*», van Arnold Beeltsens en Jean Ammonius, uitgegeven en gecommentarieerd door pater E. Lamalle S.J. Daarin lezen wij dat Gerardus de Sanctis onder het priorschap van Jan van Bouchoute in 1338 te Herne zijn intrede deed en op 28.8.1339 bij testamentaire beschikking belangrijke percelen grond, gelegen te Saintes tussen Halle en Edingen, aan de Karthuis overmaakte. In dit testament wordt hij genoemd als: «*Gerardus dictus de Santen, filius legitimus Joannis dicte Hanne de Lerno, novicius et nondum professus*». Van 1344 tot enige jaren later vervulde hij de taak van procurator. Na Herne verbleef hij in het Karthuizerklooster te Zeelhem bij Diest en sleet zijn laatste levensjaren in het Karthuizerklooster te Luik waar hij op 15 maart 1377 (naar thans door de meesten wordt aangenomen) overleed. In het *Obituarium* van het Luikse klooster, bewaard in het Rijksarchief te Luik, staat aldus zijn naam: «*Idibus Mart. Obiit dominus Gerardus de Zantcis, monachus et sacerdos domus huius, cum parentibus suis*». Uit de «*Chronica domus capellae*» van Herne vernemen wij nog dat hij een voor zijn tijd vernaam geleerde was, een grote cleric: «*fuit notabilis clericus*», zoals blijkt uit zijn diverse geschriften. «*Multos pulchros libros scripsit et etiam cantuales infirmarius huius domus habet duos libros eius manu conscriptos*». (Hij schreef vele keurige boeken, waaronder ook zangboeken; in de ziekenzaal bevinden zich nog twee boeken die hij geschreven heeft).

Een vermeldenswaardige bijzonderheid is ook deze: hij kende drie talen, nl. Diets, Frans én Latijn. Als kopiïst moet hij tevens iemand geweest zijn die zich niet louter tot het ambachtelijke beperkte, maar tevens grondig nadacht over wat hij kopieerde; zijn oordeel over de werken van Ruusbroec, geformuleerd in de *Prologhe*, bewijst zulks ten overvloede.

*

* *

Om te
omtrent de
Toch volsta
dige wijze i
Broeder Gh
Wij he
Groenenda
... Het zal
duidelijk bl
bezoek is ge
geschreven.
was dan G

GERAAD

A. AMPE

S. AXTER

II, An

R. BILLIE

J.B. DAV

cule, c

M. DE BI

H. DELV

IV, L

J. DESCH

Amer.

W.L. DE

Werk.

M. EEMA

J. HUYBI

Lever

E. LAMA

Engbi

E. LAMA

Char

J. LE GC

Om te besluiten : het lijdt geen twijfel, dat bovenstaande gegevens omtrent de relatie Ruusbroec-Karthuis van Herne eerder karig zijn. Toch volstaan zij, menen we, om die hele geschiedenis op geloofwaardige wijze in te kaderen, mede in verband met de persoonlijkheid van Broeder Gheraert.

Wij hebben wel eens horen beweren, dat het bezoek van de Groenendaelse mystieker gewoon tot het rijk der verbeelding behoort ... Het zal echter wel zo wezen, dat uit de thans bekende feiten overduidelijk blijkt, dat Ruusbroec wel degelijk in de Karthuis van Herne op bezoek is geweest, zonder evenwel er één of meerdere boeken te hebben geschreven. En voorts : dat Broeder Gheraert wellicht niemand anders was dan Gerardus de Sanctis.

GERAADPLEEGDE WERKEN

- A. AMPE : *Ruusbroec, Traditie en Werkelijkheid*, Antwerpen, 1975.
- S. AXTERS : *Geschiedenis van de Vroomheid in de Nederlanden*, deel II, Antwerpen, 1953.
- R. BILLIET : *Toponymie van Herne*, Brussel, 1955.
- J.B. DAVID : *Voorrede tot Dat Boec van den Ghesteleken Tabernacule*, deel II, Gent, 1858.
- M. DE BIE : *De Gelukzalige Joannes van Ruysboeck*, Halle, 1908.
- H. DELVAUX : *Chartreuse de Hérinnes*, in : *Monasticon Belge*, tome IV, Luik, 1972.
- J. DESCHAMPS : *Middelnederlandse Handschriften uit Europese en Amerikaanse Bibliotheken*, Leiden, 1972.
- W.L. DE VREESE : *Bijdragen tot de Kennis van het Leven en de Werken van Jan van Ruusbroec*, Gent, 1896.
- M. EEMANS : *Het Boek van Bloemardine*, Lier, 1954.
- J. HUYBEN : *Uit Ruusbroec's Vriendenkring*, in : *Jan van Ruusbroec, Leven en Werken*, Mechelen, 1931.
- E. LAMALLE : *La Chartreuse de la Chapelle à Hérinnes-lez-Enghien, 1314-1580*, (handschrift), Leuven, 1926.
- E. LAMALLE : *Arnold Beeltsens et Jean Ammonius, Chronique de la Chartreuse à Hérinnes-lez-Enghien*, Leuven, 1932.
- J. LE GOFF : *La Civilisation de l'Occident Médiéval*, Parijs, 1964.

- P. O'SHERIDAN: *Une Tentative malheureuse de Ruysbroeck*, Brussel, 1914.
- L. REYPENS: *Voor de Geschiedenis van Jan Van Ruysbroeck*, in: *Dietsche Warande en Belfort*, 1914.
- L. REYPENS: *Ruusbroeck*, in: *100 Grote Vlamingen*, Antwerpen, 1941.
- A. ROEYKENS: *Inleiding tot de Geschiedenis van het Kartuizerklooster te Herne*, H.O.L.V.E.O., III, 1975, 29-38, 236-238.
- D.A. STRACKE: *Leven en Werken van den Gelukzalige*, in: *Ruusbroec de Wonderbare*, Davidsfonds, 1932.
- J. VRANCKEN: *Het oude Zelem*, overdruk *Eigen Schoon en de Brabander*, z.d.